

Rozdrvené:

1. Dve nemecké posádky — vo Vondrišeli a Kokave, kde bolo zabitých 71 a ranených 4 nemeckí vojaci a dôstojníci.

Odhalených a zastrelených vyše 100 nemeckých špiónov. Obklúčených a odzbrojených 86 maďarských vojakov a dôstojníkov a iné bojové operácie.

Dovedna bolo zabitých 1876, ranených 852 nemeckých vojakov a dôstojníkov. Zajatých 91 nemeckých a maďarských vojakov a dôstojníkov.

[...]³

AŮDS ŮV KSU Kijev. Fond 123, op. 1, a. j. 1/1—33. Originál. Strojopis. (Z ruštiny preložil JS.)*

[1945, apríl. Kijev.] — Zo zprávy o bojovej činnosti partizánskej brigády Jána Nálepku (M. Sečanský), predloženej Ukrajinskému štábu partizánskeho hnutia.

Zpráva o činnosti od 8. 8. 1944 do 1. 4. 1945.

8. augusta 1944 odletela z Kijeva podľa rozkazu UŠPH skupina v počte 8 ľudí:

1. Veliteľ skupiny	— Sečanský Michal
2. Komisár skupiny	— Šagát Anton
3. Náč. štábu skupiny	— Chimič Piotr
4. St. radista skupiny	— Fominov Nikolaj
5. Radistka skupiny	— Kopylovová Lidija
6. Lekár skupiny	— Rudenko Sergej
7. Inštr. mínovania
a deštruktívnej činnosti	— Kondor Ján
8. Prieskumník	— Onofrej Andrej

Skupina bola vysadená v priestore Nízkyh Tatier na kóte 1648 metrov (Latiorská hoľa). Vysadenie prebehlo dobre, celá skupina sa zhromaždila za 30 minút.

Do rána sa pozbierali všetky nákladné vrecia a zamaskovali sa.

9. augusta sa vybralo miesto na dočasný tábor vo vzdialenosti 1500 metrov juhovýchodne od kóty 1648 metrov. Toto miesto sa tiež zamaskovalo. V ten istý deň dosiahli súdr. Fominov a Kopylovová spojenie so štábom UŠPH.

Na prvom zasadaní veliteľstva skupiny sa vypracoval plán organizácie oddielu a na mape sa označili všetky nepriateľove posádky a komunikácie.

Ako sme sa neskoršie dozvedeli, v meste Ružomberok bol umiestnený delostrelecký pluk a prápor pechoty slovenskej armády. Ich inštruktormi boli nemeckí dôstojníci.

Vojnový závod č. 614 v Ružomberku strážili nemeckí vojaci. Všetkých Nemcov v Ružomberku bolo približne 200. V meste Brezno nad Hronom bol umiestnený pluk horského delostrelectva, ktorého inštruktormi boli tak isto nemeckí dôstojníci.

Vojnový závod „Göring-Werke“ v dedine Podbrezová strážilo 80 nemeckých

³ Zpráva ďalej pokračuje podrobným rozborom taktickej a diverznej činnosti jednotlivých skupín, stranícko-politickej práce brigády, činnosti zdravotnej a spojovacej služby atď.

vojakov. Jednotky slovenských žandárov boli rozmiestené v dedinách Osada, Svätý Ondrej, Predajná a Podbrezová. 1059

Obyvateľstvo priestoru Nízkych Tatier bolo slovenské. Skladalo sa z robotníkov a roľníkov a malo k našim prv vysadeným skupinám veľmi dobrý vzťah. V ten istý deň vstúpil do našej skupiny prvý mladý Slováčok v dedine Bukovec, súdruh Anton Šagát so svojim bratancom Pavlom Šagátom. Na otázku, čo ich doviedlo do hôr, odpovedali: „Počuli sme v moskovskom a v londýnskom rozhlase, že každý Slováčok, ktorý ľúbi svoju vlasť, musí ísť do hôr, vyzbrojiť sa a byť partizánom.“ „My sme tiež Slováci,“ pokračovali, „a chceme byť partizánmi.“ Týchto dvoch partizánov sme hneď prijali. Rovnako prišli podvečer ešte traja Slováci, ktorých sme tiež prijali do skupiny. Pri besede, ktorú s nimi viedol komisár súdruh Šagát, sa vyjasnilo, že veľa mladých vlastencov z ich dediny chce ísť k partizánom.

10. augusta išiel súdruh Šagát s partizánom, ktorý vstúpil ako prvý, do dediny Bukovec. Obyvateľstvo tejto dediny ich skvelo prijalo, obkolesilo ich a prosilo, aby mu rozprávali o Sovietskom sväze a československom sbore, ktorý je v SSSR. Po nadšenom vystúpení komisára Šagáta mu obyvateľstvo tlieškalo, volalo na slávu Červenej armáde, československému sboru v SSSR a partizánom. Z dediny Bukovec prišlo v ten istý deň do našej skupiny desať ľudí, medzi nimi jeden dôstojník a dvaja vojaci slovenskej armády, ktorí boli na dovolenke.

Ostatné obyvateľstvo tejto dediny sľúbilo pomáhať partizánom potravinami a zpravodajským prieskumom.

Také bolo prvé stretnutie našej skupiny s obyvateľstvom dediny Bukovec.

11. augusta sa rozhodlo na zasadaní veliteľstva oddielu, že veliteľ Sečanský, komisár Šagát a lekár Rudenko majú ísť do dediny Liptovská Lúžna, aby tam pokračovali v organizačnej práci a pozdvihli revolučného ducha medzi obyvateľstvom. Náčelníkovi štábu s. Chimičovi a inštruktorovi mínovania a deštruktívnej činnosti Kondorovi sa uložilo, aby sa zaoberali s novými ľuďmi.

V ten istý deň odišli veliteľ, komisár a lekár do dediny Liptovská Lúžna. Keď zostúpili z hory na okraj dediny, narazili na maskovanú pascu 40 slovenských žandárov a na jednu čatu slovenských vojakov z ružomerskej posádky. Veliteľ pasce zvolal: „Ruky hore a odhodiť zbrane.“ Veliteľ Sečanský a lekár Rudenko rýchle zaľahli a komisár Šagát hlasno zvolal: „Na koho chcete strieľať, na svojich bratov Slovákov alebo na bratov Rusov!“ „Nie, to nemôže byť a nesmie byť, už dosť sme preliali bratskej krvi,“ pokračuje komisár. „Radšej sa pohovárajte po slovensky a zo srdca.“ Žandári a vojaci, ktorí čakali v pasci, zmatli sa a spustili zbrane na nich namierené.

Po krátkom rozhovore s komisárom žandári a vojaci prestali byť našimi nepriateľmi. Čoskoro pristúpil veliteľ Sečanský a lekár Rudenko. Rozvinula sa priateľská beseda. Dozvedeli sme sa od nich, že sem prišli na rozkaz nemeckého veliteľstva z Ružomberka s úlohou potrestať partizánov, ktorí pred dvoma dňami rozbili v dedine Liptovská Lúžna nemecké nákladné auto.

Vysvetlili sme žandárom, že v tom je úloha partizánov — biť vždy a všade nenávideného nepriateľa Slovanov — Nemcov, ako aj ich prisluhovačov, zradcov vlasti. Slovenský ľud môžu partizáni len chrániť pred týmto krvavým nepriateľom.

Žandári a vojaci upustili od prenasledovania partizánov a upozornili nás, že v tom istom priestore sa chystá proti partizánom v najbližšom čase útok Nemcov. Keď sa s nami žandári a vojaci lúčili, pobožkali nás, dali nám peniaze a rôzne malé darčeky a povedali, že proti nám už nebudú bojovať. Sľúbili, že v najbližších dňoch prejdú k partizánom. Keď obyvateľstvo dediny Liptovská Lúžna videlo také lúčenie žandárov a vojakov s partizánmi, vyhlásilo, že dosiaľ sa bálo otvorene pomáhať partizánom, no od dnešného dňa bude pomáhať všetkým, čím bude môcť.

12. augusta sme dostali rádiogram, že partizánsky oddiel súdr. Veličku zachytil rozkaz o útoku dvoch peších divízií proti partizánom v priestore Nízkych Tatier.

Na poradu vedenia oddielu bol prizvaný veliteľ partizánskeho oddielu súdr.

Jegorov. Na tomto zasadaní sa rozhodlo, že pôjdeme spolu s oddielom súdr. Jegorova juhovýchodne od kóty 1566 metrov (Ráztocká hoľa). Podvečer sme už boli v spomenutom priestore. Smerom na Kyslú vodu, odkiaľ sa očakával najväčší útok nepriateľa, bola poslaná prieskumná skupina v počte 6 ľudí pod vedením súdr. Šagáta. Prieskumná skupina prišla do Kyslej vody o 3. hod. ráno. Vojenská prieskumná skupina nepriateľa sa zjavila o pol hodiny a za ňou dve pešie rotý slovenskej armády a skupina žandárov. Komisár Šagát začal s nimi rokovať. Velitelia rôt po uplynutí dvojhodinovej besedy upustili od zamýšľaného útoku proti partizánom a odovzdali komisárovi dohovorené signály, ktoré musia postaviť na kóte 1648 metrov pre pátracie lietadlá.

Veliteľ Sečanský v ten istý deň išiel na prieskum do dediny Bukovec, odkiaľ mali zaútočiť aj dve pešie rotý slovenskej armády. Súdrh Sečanský rokoval s veliteľstvom protivníkov, ktoré tiež upustilo od prenasledovania partizánov. Lúčili sa s nimi so slovami: „My Slováci veríme, že skoro budeme spolu s vami a budeme bojovať proti spoločnému nepriateľovi Slovanov — fašistickým Nemcom.“ Takto sa znemožnil organizovaný útok proti partizánom v priestore Nízkych Tatier.

17. augusta veliteľ Sečanský spolu s veliteľom Jegorovom išli na rokovanie s komunistickou stranou mesta Banská Bystrica do dediny Špania Dolina. Na porade s predstaviteľmi komunistickej strany velitelia Sečanský a Jegorov prosili o pomoc poskytnutím výzbroje. V ten istý deň komisár Šagát spolu s náčelníkom štábu Chimičom rokovali s predstaviteľmi Hlinkovej mládeže z Ružomberka o ich prechode spolu s mládežou k partizánom. Podvečer prišiel veliteľ čaty, ktorý pripravoval pascu, spolu so žandarmi v Liptovskej Lúžnej a vyhlásil, že jeho čata je pripravená 22. augusta prejsť k partizánom.

18. augusta prišli velitelia Sečanský a Jegorov v civilnom obleku spolu s predstaviteľmi komunistickej strany Banskej Bystrice do mesta, kde ich čakal major slovenskej armády súdr. Nosko. S majorom Noskom dohodovorili odovzdanie výzbroje partizánom — 300 ľahkých guľometov, 3000 pušiek, strelivo a granáty — a táto výzbroj bola dovezená 19. augusta do obce Hiadeľ.

19. augusta uvedená výzbroj, strelivo a granáty boli pomocou civilného obyvateľstva dovezené do hôr na kótu 1648 metrov.

21. augusta komisár Šagát nadviazal prostredníctvom ľudí, ktorí nedávno prišli do oddielu, spojenie s komunistickou stranou v Ružomberku. Na porade komisára s komunistickou stranou mesta Ružomberok bolo dohovorené organizovať a poslať ľudí, preverených komunistickou stranou, na kótu 1648 metrov. Bola dohovorená aj dodávka čo najväčšieho množstva potravín na kótu 1648 metrov.

22. augusta bola poslaná skupina partizánov do Liptovskej Lúžnej v ústrety slovenskej vojenskej čate, ktorá vyslovila súhlas s prechodom k partizánom. Keď sa skupina partizánov vrátila, priviedla so sebou 55 vojakov a 1 dôstojníka slovenskej armády. Podvečer prišli dve rotý slovenských vojakov so svojím veliteľstvom, s ktorými komisár rokoval 13. augusta v Kyslej vode. Tieto rotý slovenských vojakov boli rozdelené po čatách medzi partizánske oddiely Sečanského, Jegorova a Bielika. Velitelia, ktorí práve prišli, vyhlásili, že Nemci zhromažďujú na strednom Slovensku veľké sily vojska SS. V ten istý deň bolo rozhodnuté na porade velenia oddielu Sečanského hneď vytlačiť na našom litografe 20 000 letákov s výzvou na slovenskú armádu prechádzať k partizánom a pre obyvateľstvo vytlačiť 20 000 letákov s výzvou pripraviť sa na povstanie na Slovensku. Tlačíť začali hneď.

23. augusta boli odovzdané tieto letáky špeciálnej zpravodajskej prieskumnej skupine s úlohou rozhodnúť ich po mestách a dedinách stredného Slovenska.

24. a 25. augusta začalo prichádzať veľa ľudí na kótu 1647, aby sa pridali k partizánom. Títo ľudia boli rozdelení do rôt a urobili sa s nimi taktické cvičenia. Zpravodajská prieskumná skupina po návrate hlásila, že slovenský ľud sa s veľkým nadšením pripravuje na povstanie.

26. augusta prišli k nám zástupcovia posádok Ružomberka a Brezna nad Hro-

nom, ktorí vyhlásili, že ich posádky sú plne pripravené na povstanie. Títo zástupcovia prosili o radu a pomoc partizánskych veliteľov. Na ten istý deň bola určená porada veliteľov partizánskych oddielov. Na tejto porade sa zúčastnilo veliteľstvo oddielu súdr. Sečanského, súdr. Jegorova a súdr. Bielika a prijalo sa toto rozhodnutie: 27. augusta o 13. hod. udrieť na Ružomberok z troch strán. V južnej časti mesta má udrieť rota z oddielu súdr. Jegorova, zo severovýchodnej časti mesta rota z oddielu súdr. Bielika a zo západnej časti mesta, kde je umiestený vojnový závod č. 614 a niekoľko iných závodov, má udrieť rota z oddielu súdr. Sečanského. Všetkým operáciám velí komisár súdr. Šagát. Prísun partizánov k mestu zabezpečí ružomerská vojenská posádka.

27. augusta o 10. hod. ráno zložil partizánsky oddiel prísahu. O 11. hodine rota partizánov nášho oddielu vyrazila do dediny Liptovská Lúžna, kde nasadla na nákladné autá a dopravili ju k Ružomberku.

Táto rota obišla mesto juhozápadne a o 13.00 hod. udrela zo západnej strany mesta na závodnú štvrť Rybárpole. Po hodine boja brániaci sa Nemci ustúpili do hôr smerom na dedinu Lubochňa. (Schéma č. 1.)¹

Prvá čata roty dostala rozkaz prenasledovať ustupujúceho nepriateľa. Nemci nechali na bojisku 27 mŕtvych, medzi nimi dvoch dôstojníkov. Bolo rozbité jedno nepriateľské nákladné a jedno osobné auto. Zmocnili sme sa skladu streliva nemeckej ochrany závodu č. 614, skladu potravín, 3 nákladných áut a jedného osobného auta. Ochrana závodu spolu s nemeckými pozorovateľmi v počte 100—120 ľudí bola zajatá a potom postrieľaná pri dedine Biely Potok.

Slovenskí robotníci vojnového závodu č. 614 v počte 700 po vystúpení komisára Šagáta dobrovoľne pristúpili k partizánom a boli poslaní na kótu 1648, kde ich rozdelili do rôz oddielov Sečanského, Jegorova a Bielika. Na železničnej stanici v Rybárpoli naša rota zdržala dva osobné vlaky. V týchto vlakoch zajali 50 nemeckých vojakov a dôstojníkov. Aj pri kontrole dokumentov zadržali a zatkli asi 30 ľudí nemeckej národnosti.

Očistený Ružomberok odovzdali partizáni miestnej vojenskej posádke.

Nový oblastný národný výbor, ktorý sa utvoril v Ružomberku, poslal rádiogram súdruhovi Stalinovi, Benešovi a súdr. Slánskemu, v ktorom vyhlásil, že v začatom boji proti fašistom budú pokračovať až do konečného víťazstva.

Oblastný národný výbor v Ružomberku vyjadril aj svoju vďaku partizánom a komisárovi súdr. Šagátovi za očistenie mesta od nenávidených nemeckých fašistických okupantov a uistil ich, že obyvateľstvo mesta nikdy nezabudne na partizánov a na ich boj s fašistami v meste.

Za boja Nemci nepoškodili mesto Ružomberok.

28. augusta bola podľa rozkazu veliteľstva oddielu vyslaná jedna rota partizánov pod velením komisára A. Šagáta s úlohou očistiť Liptovský Svätý Mikuláš od nemeckých okupantov a nedovoliť nepriateľovi zničiť kožiarske závody v meste.

Ďalej bol vydaný rozkaz veliteľovi 2. čaty 1. roty súdr. Jánovi Jakabovi vybrať sa so svojou čatou na hradskú Ružomberok—Dolný Kubín—Trstená s úlohou kontrolovať túto cestu a hneď podať zprávu o všetkom, čo sa stalo, veliteľovi oddielu. O 10. hodine ráno rota pod velením komisára nasadla na ukoristené nákladné autá a o 12. hodine vtrhla do Liptovského Sv. Mikuláša. V meste sa rozvinuli pouličné boje. Skupina nemeckých dôstojníkov sa zabarikádovala v miestnostiach banky a kládla tvrdý odpor.

O jednej hodine prišiel našej rote na pomoc oddiel súdr. Voľanského. S jeho pomocou sa našej rote podarilo likvidovať nepriateľov odpor. Na bojisku nepriateľ zanechal 14 mŕtvych. Do zajatia padlo 7 ľudí, ktorí boli zastrelení. Na ulici mesta naša rota zničila jedno osobné auto. Oddiel sa zmocnil dvoch skladov streliva, dvoch skladov oblekov a jedného skladu potravín, 5 nákladných áut a 4 konských

¹ Táto a nasledujúce schémy sa nepripojili.

povozov. Naše straty: 5 ľudí zabitých a 7 ranených. Mestu Nemci nespôsobili nijaké škody.

Mesto očistené od nemeckých okupantov bolo odovzdané miestnej slovenskej posádke. Veliteľ posádky poďakoval partizánom a ubezpečil ich, že bude očistené mesto chrániť proti Nemcom všetkými silami.

29. augusta sa na porade velenia oddielov Sečanského, Jegorovovho a Bielikovho rozhodlo očistiť Banskú Bystricu od nemeckých okupantov. Veliteľstvo posádky v Banskej Bystrici súhlasilo s účasťou na oslobodení tohto mesta od nemeckých okupantov. Vydal sa rozkaz 3. rote Sečanského oddielu a rote Jegorovovho oddielu očistiť od fašistov vojnové závody v Podbrezovej.

30. augusta v noci Sečanského oddiel spolu s Jegorovovým a Bielikovým oddielom udreli na Banskú Bystricu z troch strán. Sečanského oddiel udrel na mesto z juhozápadu, oddiel súdr. Jegorova zo severozápadu a oddiel súdr. Bielika zo severovýchodu. Brániaci sa Nemci po dvoch hodinách boja panicky ušli do hory Dúbrava juhovýchodne od Banskej Bystrice. Na bojisku nepriateľ zanechal 37 mŕtvych.

Pokračujúc v očiste Horehronia, oddiel súdr. Sečanského spolu s oddielom súdr. Jegorova dobyli letisko Tri Duby. Na letisku ostalo 20 slovenských lietadiel (vojenských) a jedno nemecké lietadlo značky „Messerschmidt“.

V cisternách letiska ostalo vyše 200 ton benzínu. Zvolen a iné mestá stredného Slovenska podľa príkladu nami oslobodených miest sa oslobodili od Nemcov samy. Takto sa dostalo celé stredné Slovensko a nepriateľove strategické komunikácie do rúk národnej slovenskej armády a partizánov.

Moc na oslobodenom slovenskom území prevzala do svojich rúk Slovenská národná rada. Velením slovenskej armáde bol československou vládou poverený generál Golian.

1. septembra 1944 náš oddiel prešiel do dediny Kováčová v počte vyše 1000 ľudí. V ten istý deň sa vrátila 1. čata 1. roty, ktorá prenasledovala ustupujúceho nepriateľa z Ružomberka do Lubochne, kde sa nepriateľ opevnil. Veliteľ čaty podal zprávu, že nepriateľ bol čatou a aj rotou slovenskej armády obkolesený a zničený. Lietadlo, ktoré bolo vyslané, aby poskytlo pomoc obkoleseným Nemcom, bolo zostrelené guľometčikom druhého družstva prvej roty. Na bojisku ostalo vyše 40 mŕtvych nepriateľov; ukoristený bol jeden rádiový vysielateľ. Straty čaty boli: 8 mŕtvych a 5 ranených.

2. septembra veliteľ Sečanský, komisár Šagát a náčelník štábu Chimič reorganizovali oddiel. Z oddielu vyrástla partizánska brigáda kapitána Nálepku, ktorá sa stala samostatnou jednotkou slovenskej armády.

Pomenovanie našej brigády menom kapitána Nálepku určil rozkaz UŠPH.

Brigáda mala tri prápory. Veliteľom 1. práporu bol menovaný súdr. Peter Kubík; veliteľom 2. práporu bol menovaný Gejza Šprocha a veliteľom 3. práporu bol menovaný Ján Škriniar. V ten istý deň sa vrátila 2. čata 1. roty, ktorej úlohou bolo kontrolovať hradsnú Ružomberok—Dolný Kubín—Trstená. Veliteľ čaty súdr. Jakab podal zprávu, že jeho čata na ceste Trstená—Dolný Kubín zastavila dve pancierové autá, cisterny benzínu a jedno nákladné auto s vojakmi. Nemeckých vojakov odzbrojili (25 vojakov a 2 dôstojníkov) a zastrelili. Čata nemala nijaké straty, pretože Nemci, ktorí cestovali na autách, nič nevedeli o povstaní na Slovensku, a preto nekladli nijaký odpor.

5. septembra požiadalo veliteľstvo slovenskej armády veliteľstvo partizánskej brigády kapitána Nálepku o pomoc proti útočiacemu nepriateľovi v priestore Bystričany—Zemianske Kostolany. Československej armáde bojujúcej s nepriateľom bol poslaný prvý prápor brigády.

6. septembra prvý prápor pod velením súdr. Kubína dorazil na uvedené miesto a zaujal obranné postavenie južne od dediny Zemianske Kostolany. Po troch dňoch ťažkých obranných bojov 1. prápor sa dostal do nepriateľského obkľúčenia. 10. septembra prápor, obkľúčený Nemcami, po húževnatých bojoch unikol z obkľú-

čenia východne od Zemianskych Kostolian, pričom mal veľké straty. Prápor zničil jeden z útočiacich nepriateľských tankov a jedno nákladné auto. Straty nepriateľa boli podľa zprávy miestneho obyvateľstva tiež veľké.

16. 9. 44 bol podľa rozkazu veliteľstva brigády poslaný 2. prápor brigády na pomoc slovenskej armáde južne od Prievidze do priestoru dediny Banská. Dve roty práporu zaujali obranné postavenie; tretia rota pod velením súdr. Jakaba dostala za úlohu prejsť do tyla nepriateľa a udrieť na nepriateľskú delostreleckú batériu v dedine Čigel.

17. 9. 44 útočiaca tretia rota vytlačila nepriateľa z dediny Čigel. Ustupujúcemu nepriateľovi boli vrhnuté na pomoc dva tanky. Naši boli nútení ustúpiť do hôr východne od dediny Čigel.

18. 9. 44 v noci zriadil súdr. Jakab s prvým družstvom roty pascu na ceste Koš—Prievidza a podrobil silnej guľometnej palbe pohybujúcu sa nepriateľskú delostreleckú batériu.

Nepriateľ mal straty 12 mŕtvych. Boli poškodené dve 75-milimetrové delá.

20. septembra nepriateľ po delostreleckej a guľometnej príprave nastúpil do útoku. Nepriateľskej pechote vrhli na pomoc 4 ľahké a 2 ťažké tanky. Druhý prápor bol nútený ustúpiť a zaujal obranné postavenie v priestore dediny Kosorín.

Obrana prístupu do Sv. Kríža

25. septembra 1944 dostala brigáda veliteľa Sečanského od Štábu partizánskeho hnutia rozkaz: stiahnuť svoje prápory, ktoré sú v obrane v priestore Lovčice a Kosorína, v plnom stave brigády sa preniesť do tyla nepriateľa a udrieť z juhozápadu na Handlovú. V tom čase bol v priestore Lovčice 1. prápor brigády; druhý a tretí prápor boli stiahnuté na reorganizáciu do Kováčovej. Štáb brigády v noci vypracoval plán činnosti: na autách prisunúť z Kováčovej cez Hliník nad Hronom druhý a tretí prápor; súčasne stiahnuť z obrany v priestore Lovčice 1. prápor a tiež ho presunúť do dediny Prochot. Presun ukončiť do 14.00 hod. 26. septembra a o 14.00 hod. vyraziť z Prochota cez hory do Handlovej. O 6.00 hodine 26. októbra začali presun druhého a tretieho práporu. Za prechodu cez Sv. Kríž, kde bol Veličkov štáb, dostal veliteľ brigády súdr. Sečanský nový rozkaz od predstaviteľa partizánskeho štábu podplukovníka súdr. Chrapku: neprechádzať do tyla nepriateľa, ale s celou brigádou sa vrhnúť na obranu priestoru Sv. Kríža, pretože Nemci od rána 26. septembra začali útočiť na celom úseku obrany Kríža.

Spolu s Veličkovým štábom boli určené úseky obrany: Brigáda Sečanského umiestni svoj štáb v Lutile a zaujme obranu vpravo od cesty Sv. Kríž—Handlová, v priestore Kosorína a Slaskej po Kremnicu, pričom bude mať na pravom krídle československú armádu, ktorá je v priestore Kremnice. Vľavo je rozložená Veličkova brigáda (štáb v Kupči) s obrannými úsekmi v Lovčici, Trubíne, Prestavlkoch, Hornej Ždani atď. V druhej polovici dňa brigáda zaujala obranné postavenie (pozri schému č. 2). Večer sa začal boj v priestore Kosorína, kde bol v obrane Suvorovský oddiel Veličkovej brigády. Oddielu bola poslaná na pomoc jedna rota prvého práporu. Výsledkom boja bolo, že Nemcov vytlačili z Kosorína a udržali ho do noci. Nepriateľ zanechal na bojisku viac ako 20 mŕtvych. Naše straty: dvaja ľudia. Na sklonku toho istého dňa nepriateľ prešiel za podpory tankov do útoku z ľavého krídla, kde zabezpečoval obranu francúzsky oddiel veliteľa Veličku.

Z priestoru Trubína bol oddiel vytlačený a nepriateľovi sa podarilo značne sa posunúť dopredu, pričom obsadil Lovčicu, Prestavky, Hornú Trnávku, Hornú Ždaňu, Lovču, Dolnú Ždaňu, Hliník nad Hronom a Sklené Teplice.

Situácia, ktorá sa vyvinula, znamenala bezprostredné nebezpečenstvo pre Sv. Kríž. Veličkova brigáda a slovenská armáda vyhodili do povetria most cez Hron a neskoro večer opustili Sv. Kríž. Odchod armády a Veličkovej brigády zo Sv. Kríža odkryl naše ľavé krídlo — a štáb brigády, aby nebol odrezaný v Lutile, bol

26. septembra presunutý na obranu Sv. Kríža. Asi o 4.00 hod. 27. októbra bola postavená obrana mesta silami dvoch práporov; 3. prápor bol umiestený na kóte 395 (pozri schému č. 3). Týždeň sme robili prieskum v priestore Lovča, Kupča, Hliník, Trubín a súčasne sa zakopávali prápory okolo mesta. Mesto sa stalo niekoľko ráz za deň terčom leteckého útoku. Na pravej i ľavej strane brigády bola slovenská armáda. 2. októbra sa urobil nočný výpad na majer Kupča, kde sa zničili dve nepriateľské hniezda ťažkých guľometov.

Nepriateľ zhromažďoval sily v Trubíne, Hliníku nad Hronom, Lovči: v Trubíne bola postavená delostrelecká batéria, v Kupči boli nasadené mínomety, do Lovče prišli tanky.

Boj v Sv. Kríži 3. 10. 1944

O 9.00 hod. nepriateľ začal útočiť na mesto, pričom poslal po ceste Handlová—Sv. Kríž 5—6 stredných tankov s výsadbou samopalníkov a po ceste z Lovče jeden ťažký tank, za ktorým sa pohybovala pechota (pozri schému č. 4).

Útok bol podporovaný delostreleckou a mínometnou paľbou na mesto. Na okraji mesta sa rozpútal boj. Partizáni, keďže boli ľahko ozbrojení a nemali bojové prostriedky proti ťažkým tankom, strieľajúc ustúpili; tanky s výsadbou vtrhli do mesta. Komisár 1. práporu súdr. Jakab uprostred mesta zasiahol a zapálil jeden nemecký tank.

Prvý prápor prebrodil rieku Hron, zaujal obranné postavenie na ľavej strane, na kóte 395. Druhý prápor sa tak isto presunul na kótu 395.

Pri ústupe bola cesta na Jalnú pri protitankových prekážkach zamínovaná. Straty nepriateľa: jeden tank, no straty na ľuďoch nie sú známe. Naše straty: 12 mŕtvych, 6 ranených. Pod pásmi tanku boli rozdrvené tri protitankové pušky a jeden ľahký guľomet, druhý ľahký guľomet sa pri prechode potopil v Hrone. Brigáda zložená z troch práporov obsadila prv pripravené zákopy na kóte 395, ktorá dominuje nad Sv. Krížom. Z tejto výšiny sa dobre ostreľovali prístupy a aj samo mesto.

Nepriateľ, ktorý bol pod nepretržitou paľbou z kóty 395, neposielal svoje hlavné sily do mesta. Pokusy dobyť kótu 395, uskutočňované 4., 5. a 6. októbra, sa nezavŕšili úspechom.

Hoci bol prápor dobre zakopaný, predsa mu spôsobila nepriateľská delostrelecká a mínometná paľba veľké straty.

V týchto dňoch bolo mesto dva razy v našich rukách. Za týchto dvoch prepádov Sv. Kríža sme zničili dva nemecké tanky a tri autá; zmocnili sme sa tejto koristi: dvoch ťažkých guľometov a dvoch povozov s puškami a nábojmi. Zabitých a ranených bolo vyše 60 Nemcov.

Boje na prístupoch k Starej Kremničke (schéma č. 5)

Keďže nepriateľove pokusy dobyť kótu 395 a súčasne upevniť sa v Sv. Kríži boli neúspešné, od rána 7. 10. 44 presunul nepriateľ 55. pluk do dediny Lutila, pričom pokračoval v nepretržitom mínometnom ostreľovaní kóty 395 a začal útočiť na úseku obrany slovenskej armády východne od dediny Lutila.

Okolo 14.00 hod. nepriateľ v tomto smere prelomil obranu a mieril k dedine Stará Kremnička, pričom obchádzal kótu 395. Začínajúci panický ústup slovenskej armády od Starej Kremničky mal za následok, že brigáde hrozilo na kóte 395 nebezpečenstvo obklúčenia. Prvý prápor prešiel do útoku a odrazil nepriateľa od Starej Kremničky. Nepriateľ stratil vyše 20 esesákov, ktorí padli spolu s veliteľom roty. Na bojisku sa pozbierali 4 práporové mínomety, 53 mín pre ne, 25 pušiek. Nepriateľ sa upevnil vo vzdialenosti troch kilometrov od Starej Kremničky na okraji lesa.

8. 10. 1944 nepriateľ pritiahol svoje sily na okraj lesa severozápadne od Starej Kremničky. Od skorého rána sa začal mínometný a delostrelecký útok na pozície slovenskej armády a na kótu 395. Pri Starej Kremničke bol ranený zástupca veliteľa brigády Kzenzov a náčelník štábu Chimič. Podľa rozkazu veliteľstva bola obrana slovenskej armády stiahnutá od Viesky a ľavého brehu Hrona k Jalnej; na to veliteľstvo našej brigády nebolo vopred upozornené. Nepriateľ bez jediného výstrelu obsadil dominujúce kóty na ľavom brehu Hrona, pričom kryl guľometným ohňom cestu Sv. Kríž—Jalná (schéma č. 6).

Za intenzívnej podpory delostrelectvom a mínometmi nepriateľ súčasne udrel na cestu od Sv. Kríža a vrhol tanky a pechotu na Starú Kremničku. Slovenská armáda na pravom krídle ustúpila a odkryla krídlo. Brigáda dostala rozkaz, aby nevyčkala úplné obkľúčenie a ustúpila cez hory do priestoru Dúbravy. Pri odchode z vrchu 395 brigáda utrpela veľké straty na živej sile. Z Dúbravy bola brigáda odvedená do Kováčovej, kde sme reorganizovali prápory. Utvorilo sa päť oddielov s priemerným počtom po 80—100 ľudí. 1. oddiel: veliteľ Georgijevskij, náčelník štábu Ormandi, komisár Jakab; 2. oddiel: veliteľ Forost, náčelník štábu Matula, komisár Vogdan; 3. oddiel: veliteľ Ponomarenko, ktorý prišiel 8. októbra, náčelník štábu Škriniar, komisár Andrášek; 4. oddiel: Veliteľ Kuznecov, náčelník štábu Hazucha, komisár Pitoniak; 5. oddiel pri štábe brigády: veliteľ Pukan, náčelník štábu Kolesár, komisár Šufliarsky. 6. oddiel v počte 70 ľudí: veliteľ Jusko, náčelník štábu Bordioskij, komisár Piecka, po reorganizácii dostal úlohu od veliteľstva brigády a presunul sa do tyla nepriateľa, do priestoru Banskej Štiavnice.

Pri reorganizácii sa odovzdalo vzhľadom na zdravotný stav 65 ľudí slovenskej armáde na ich využitie pri obranných prácach. Velitelia oddielov sa venovali vo voľnom čase výcviku príslušníkov. Namiesto raneného náčelníka štábu Chimiča bol menovaný kapitán Grošov, ktorý prišiel z UŠPH.

Akcia na ceste Kremnica—Jalná (schéma č. 7)

17. októbra nepriateľ obsadil dediny Bartošova Lehôtka, Jastrabá, Piteľová, Jalná, Trnavá Hora a mesto Kremnica. Brigáda dostala rozkaz prejsť na tri dni do priestoru Klačanského mlyna a kryť cestu Kremnica—Jalná; jednotky druhej paradasantnej brigády zamýšľali zaútočiť na Jalnú a bolo treba prekaziť prísun streliva z Kremnice. 18. októbra vyrazili pod velením veliteľa brigády Sečanského a komisára Šagáta v priestore Klačanského mlyna dva oddiely (1. a 2.) cez Železnú Breznicu do tyla nepriateľa (priestor Klačanského mlyna). Oddiely obsadili kóty na oboch stranách cesty, organizovali pasce na celom úseku a udržiavali časť cesty Kremnica—Jalná pri Klačanskom mlyne, pričom zastavili akýkoľvek pohyb nepriateľovej dopravy. V tom čase bolo rozbité jedno nemecké auto, boli zničené dva ľahké guľomety a bolo zabitých asi 60 Nemcov. Boli zajaté dve nemecké cyklistické spojky. Naše straty: 3 mŕtvi, medzi nimi zástupca veliteľa 1. oddielu P. Kubík, a 7 ranených. Po obsadení Jalnej československou brigádou sme pasce pri Klačanskom mlyne opustili a naše oddiely odvedli z tyla nepriateľa.

Obrana prístupov k Zvolenu (schéma č. 8)

Nepriateľ obsadil Krupinu a Senohrad a pohyboval sa k Babinej smerom na Zvolen. Brigáda dostala rozkaz vyraziť v noci na 19. októbra a zaujať obranu na okraji lesa pred Krupinou. O 4.00 hodine sa vrhol k Babinej Ponomarenkov a Forostov oddiel. Tieto oddiely nevedeli, že sa zmenila situácia, keď sa prísunuli k miestu obrany; prešli nemeckú obranu a narazili na nemecké tanky; keďže oddiely neboli pripravené, boli rozprášené a ustúpili lesom cez Sásu k Dobrej Nive.

Štáb brigády, ktorý sa pohyboval za oddielmi, za Babinou tiež narazil na pascu a tam bol ranený pomocník náčelníka štábu Dojnikov a pomocník veliteľa brigády pre prieskum Astachov.

Náčelník štábu Grošov, veliteľ prieskumu Ján Majcher a pobočník Astachova Titus odtiaľ nevyviazli; podľa všetkých okolností a za situácie, ktorá sa tam utvorila, boli zabíť.

Kuznecovov oddiel bol ostreľovaný a rozprášený ešte pred Babinou. Jednotlivé skupiny jeho oddielu dosiahli Dobrú Nivu. 20. októbra ráno veliteľ brigády Sečanský a náčelník štábu Borodulin zhromaždili všetky tri oddiely v Dobrej Nive a rozpracovali plán obrany. Asi o 16.00 hodine oddiely zaujali obranu za Dobrou Nivou. Dedinu Dobrá Niva na pravom krídle bránila rota československej brigády.

Do 24. októbra zabezpečovali obranu na obsadenej línii. 24. októbra, aby nepripustili nemecké tanky do Dobrej Nivy, zamínovali cesty od Sásy a Babinej. Brigáda nemala veľké straty, pretože sa v týchto dňoch dobre zakopala. V noci na 25. októbra veliteľstvo slovenskej armády vydalo rozkaz stiahnuť obranu v priestore Zvolena a ustúpiť k Banskej Bystrici. O tomto rozkaze sa štáb našej brigády dozvedel, až keď bola stiahnutá sprava i zľava obrana slovenskej armády. 25. októbra o 8.00 hod. veliteľ brigády vydal rozkaz, aby oddiely ustúpili k Badínu. Ponomarenkov oddiel a Forostov oddiel 26. októbra okolo 12.00 hod. prešli Hron a po ich prechode bol most vyhodенý do povetria. Kuznecovov oddiel, ktorému sa nepodarilo prejsť Hron, ostal v tyle nepriateľa. 25. októbra o 15.00 hod. dostala brigáda rozkaz Hlavného štábu partizánskeho hnutia odísť do tylu nepriateľa. Štáb brigády, ktorý stiahol všetkých príslušníkov brigády do dediny Badín, vypracoval pochodovú os na miesto zhromaždišťa oddielov, ktoré pochodovali samostatne. Celý nasledujúci deň odvážali materiály a strelivo z Badína cestou do hôr. Na vrchu Lavrín sa oddiely vyzbrojili a zaodeli. Z Badína do priestoru mesta Brezno vyrazili dva oddiely (velitelia Pukan a Kondor) v počte 100 až 120 ľudí.

Pochodovou osou brigády postupovali tri oddiely v počte 310 ľudí. Štáb brigády s dvoma oddielmi postupoval po ceste: Badín—kóta 944—Kľačiansky mlyn—vľavo od Pitelovej—Lutila—Trubín a došiel k dedine Prochot, kde sa k nemu 5. novembra pripojil Georgijevského oddiel, ktorý vyšiel z Badína skôr.

Pasce na pochode k Prochotu

V noci na 1. novembra dostali dva oddiely úlohu vyslať diverzné skupiny na cestu Kremnica—Sv. Kríž. Skupina Georgijevského oddielu pripravila pascu v priestore Stará Kremnička, ostreľovala a zahádzala granátmi prechádzajúcu autokolónu. Boli zničené tri autá, poškodené jedno 152-milimetrové delo, zabíť 30 Nemci. Operácii velil komisár oddielu Jakab.

Na tej istej ceste, v priestore Bartošovej Lehôtky pripravila zároveň skupina Ponomarenkovho oddielu pascu, pričom rozbila dve nákladné autá, zabila 7 Nemcov. Prieskumná jednotka, ktorá rýchlo prišla z Bartošovej Lehôtky, ostreľovala skupinu, ktorá však bez strát ustúpila.

4. XI. 1944 na ceste Handlová—Sv. Kríž, v priestore [Janovej] Lehoty Ponomarenkova skupina z pasce rozbila jedno osobné auto a zabila 4 cestujúcich a šoféra. Boli medzi nimi dvaja nemeckí dôstojníci. Pri tejto akcii bol črepinou granátu ranený vel. oddielu Ponomarenko.

8. XI. 1944 na ceste Handlová—Sv. Kríž, v priestore Lutily, skupina pod vedením Ormandiho ostreľovala dve do Sv. Kríža idúce autá. Autá boli zničené. Skupina nemeckých vojakov vyskočila z áut a začala strieľať. Keď sa priblížilo tretie auto s vojakmi, diverzná skupina, ktorá mala dvoch ľahko ranených, ustúpila.

Štáb brigády, spolu s Ponomarenkovým oddielom, odišiel do priestoru Podhradia. Forostov oddiel, s ktorým zostala skupina brigádneho prieskumu so súdr. Astachovom, dostal úlohu uskutočniť rad diverzií v priestore Žarnovica. Georgijevského oddiel mal odísť ku Krivej Skale v priestore Podhradia.

1. Keď sa zoznámil so silami a rozmiestnením nemeckých posádok v Nitrianskej doline, 10. XI. 1944 bol Ponomarenkov oddiel poslaný do Novák. V Novákoch bola nevelká nemecká posádka, ale k večeru tam prišlo vyše 200 nemeckých vojakov. Pri nočnom prepade bola posádka rozohnaná, zabitých bolo vyše 50 ľudí. Dobyťá korisť: nákladné auto s obuvou a šatstvom a jedno osobné auto.

Oddiel straty nemal.

2. 12. novembra na ceste Prievidza—Ráztočno skupina pod vedením Sečanského zničila tri osobné autá; zabitých osem Nemcov.

3. 13. novembra v priestore Nováky—Zemianske Kostoľany bol zničený motocykel s privesom; zabití traja Nemci. Viedol Baranov.

4. 25. novembra v priestore Nováky—Zemianske Kostoľany bolo zničené nákladné auto; zabití traja Nemci. Viedol Vorodulin.

5. 16. novembra bol vyhodенý stĺp a prerušené elektrické vedenie o vysokom napätí, ktoré dodávalo prúd do nováckej továrne na výrobu obuvi.

6. 19. novembra v Malej Lehôtke bolo pod vedením Šagáta a Ponomarenka zničené nemecké auto so spojármi, ktorí opravovali elektrické vedenie (elektrické vedenie bolo prerušené dva týždne).

Diverzie v priestore Žarnovica—Sv. Kríž

1. Savenkovov oddiel spolu s prieskumovou skupinou Astachova 9. novembra pripravil pascu na ceste Žarnovica—Sv. Kríž, pričom bolo zabitých 19 ľudí nemeckého prieskumu a zobrať všetky ich zbrane. Naše straty — zabitý partizán Sumčinskij Vasilij.

2. 16. novembra bolo pod vedením veliteľa oddielu Savenka v Prochote zadržané osobné auto so šiestimi gardistami. U gardistov sa našlo: zoznam žarnovických komunistov a zoznam gardistickej organizácie tohto okresu. Tieto zoznamy boli odovzdané žarnovickému žandárstvu pri prechode z tyla.

3. 18. novembra skupina 18 ľudí pod vedením Astachova prepadla Hliník n/Hronom. Zničená telefónna a železničná stanica; zabitých šesť Nemcov, nemecká ochrana rozohnaná, zabratý sklad s potravinami (čiastočne odvezený, čiastočne zničený). Skupina straty nemala.

Odchod brigády z Nitrianskej doliny

Diverzné akcie Hagarovho oddielu, Ivanovovho oddielu a našej brigády prekázali v presune vojsk a munície v priestore Nitrianskej doliny. Podľa údajov spravodajského prieskumu velenie brigády sa dozvedelo o pripravovanom prečesávaní lesov v priestore rozmiestnenia našej brigády. Keďže nebolo streliva a výbušnín, ktoré brigáda tri týždne očakávala z UŠPH, 30. novembra bolo rozhodnuté odísť na nejaký čas z tohto priestoru. Veliteľ oddielu Georgijevskij podľa rozkazu veliteľstva prešiel s nevelkou skupinou 14 ľudí do priestoru Banskej Bystrice, aby tam organizoval oddiel zo slovenskej armády rozptýlenej Nemcami. 28. novembra Nemci obkľúčili tábor Hagarovho oddielu a rozohнали ho. Keď sme sa dozvedeli, že Nemci po prepade Hagarovho oddielu sú v Podhradí, vyslaný Ponomarenkov oddiel dedinu ostreľoval rotným mínometom, vyhnal Nemcov z Podhradia, Malej a Veľkej Lehoty. V boji bolo zabitých 17 nemeckých vojakov.

V noci na 2. decembra 1944 skupina Georgijevského oddielu na úseku železničnej trate Radvaň—Vlkanová (trať Banská Bystrica—Zvolen) položila tri protitankové míny (o celkovej váhe 9 kg). Míny boli položené pod koľajnice.

Podľa údajov miestneho obyvateľstva, ráno 2. XII. 1944 mína vyhodila vojenský vlak s potravinami. Poškodené: rušeň a osem vagónov. Trať bola prerušená na 6 hodín.

2. V noci 23. XII. partizáni Lalko a Žabenský z Ponomarenkovho oddielu po na trati Kremnica—Zvolen na odbočke stanice Stará Kremnička. V noci na mínu narazil vojenský vlak s muníciou. Pri výbuchu sa vykoľajilo niekoľko vagónov. Oproti idúci osobný vlak narazil na vagón s muníciou. Od nárazu začali náboje vybuchovať. Osobný vlak sa vykoľajil. Poškodené: dva rušne, 23 vagónov, počet ložíli mínu (TNT z dvoch protitankových mín s rozbuškou a krúžkovou poistkou) obetí ťažko určiť; podľa údajov miestneho obyvateľstva vyše 250 ľudí.

3. 27. XII. 1944 partizán Ján Kinka v noci porušil automatický brzdiaci systém vo vojenskom vlaku vypravovanom zo Starej Kremničky smerom na Lučenec. Vojenský vlak mal 12 vagónov so živou silou a vyše 20 plošinových vozňov s autami a tankmi. Na úseku pred Starou Kremničkou v dôsledku pokazeného systému brzdzenia v zadných vagónoch vojenský vlak sa zrútil zo strmého svahu. Rozbil sa pritom jeden rušeň a vyše 20 vagónov. Podľa údajov obyvateľa obce Králiky Fera Jastrebeckého bolo zabitých vyše 300 ľudí. Pohyb na trati bol zastavený na 9 hodín. Viac ako tri dni bolo však miesto havárie obkľúčené Nemcami, ktorí tam nikoho nepúšťali.

Diverzie skupiny operujúcej za Hronom

V priestore Vyhní vyslaný veliteľ Homola organizoval skupinu 23 ľudí. Táto skupina uskutočnila nasledujúce diverzie:

12. XII. 1944 v priestore Vyhní zničené osobné auto; zabití dvaja Nemci.

31. XII. 1944 v doline medzi Hliníkom a Sklenými Teplicami bolo zničené osobné auto; zabití dvaja nemeckí dôstojníci.

15. I. 1945 v doline Teplá—Sklené Teplice bolo zničené nákladné a osobné auto; zabití traja, ranených desať Nemcov.

17. II. 1945 v doline Hliník n/Hronom—Sklené Teplice boli zničené dve osobné autá; zabití traja dôstojníci.

28. II. 1945 v dedine Horné Opatovce sa previedol útok na rozmiestnenú nemeckú posádku. Ukoristený zimný výstroj. Skupina straty nemala, počet obetí Nemcov — neznámy.

3. I. 1945 v priestore Vyhní bol zajatý a zastrelený gestapák Viktor Žabenský, ktorý vyzradil nemeckému gestapu do 30 Slovákov, ktorí sa zúčastnili povstania proti Nemcom.

6. I. 1945 prepadnutá organizácia Hlinkovej gardy vo Vyhniach. Pri jej odzbrojovaní boli zabití dvaja Nemci, ukoristených 10 pušiek, jeden guľomet, granáty, lieky.

8. I. 1945 Nemci napadli skupinu. V boji boli zabití dvaja partizáni. Straty nepriateľa nie sú známe.

13. II. 1945 v Kapitulsom lese skupinu obkľúčilo asi 500 Nemcov. Skupina vyšla z obkľúčenia bez boja.

18. II. 1945 v Kapitulsom lese boli zajatí a zastrelení dvaja Nemci.

22. II. 1945 bola pripravená pasca na nemecký tréning; zabití dvanásť Nemci a zničené tri konské povozy.

Oddiel v počte 70 ľudí z brigády kapitána Nálepku operoval za Hronom v priestore Pukanec—Banská Štiavnica. Spojenie s brigádou sa uskutočňovalo prostredníctvom spojok.

16. X. 1944 v doline Banská Štiavnica—[...]² zničené jedno nákladné auto, jedno osobné auto a jeden motocykel; zabití traja Nemci a jeden ranený.

21. X. 1944 na ceste Nemce—Horné Tesáre zničené dva motocykle; zabití 4 Nemci.

24. X. 1944 na ceste Levice—Varšany poškodené tri nákladné autá; zabití štyria Nemci.

30. X. 1944 na ceste Šaluš—Rybník—Kozárovce zničené dve nákladné autá; zabití štyria Nemci.

5. XI. 1944 podniknutý útok na telefónnu stanicu (dedina [?]). Telefónne prístroje zničené; [...]³ zabitý veliteľ oddielu Forost. V štábnej skupine zabitý jeden partizán.

Brigáda strávila noc v Klaku a vyšla nad Ostrý Grúň, kde bolo do 400 Nemcov a v lese, pol kilometra od dediny počkali, kým Nemci nestiahli zálohy z lesov Vtáčnika.

Na prečesávaní Vtáčnika, kde bol rozmiestnený náš tábor, zúčastnilo sa vyše 1300 Nemcov. Tábor na Pokutách a na Pavlovej lúke bol spálený. Pretože brigáda nemala strelivo, ktoré sa minulo v posledných bojoch, 31. III. sa spustila z hôr a 1. IV. sa spojila s rumunskou armádou. V čase spojenia so sovietskymi jednotkami brigáda mala päť oddielov o celkovom počte 378 ľudí.

Diverzná práca brigády

Zást. veliteľa brigády pre diverziu súdr. Vorodulin vycvičil 30-člennú skupinu mínerov. Míneri tejto skupiny, ktorí cvičili v bojových podmienkach, podmínovávali protitankovými mínami cestu pri Sv. Kríži, Dobrej Nive a vyhodili most pri Železnej Breznici, čím odrezali Nemcom ústupovú cestu z Dúbravy.

Úplný nedostatok mín a ohraničený výber rozbušiek v brigáde (len MUZ-y) obmedzoval možnosti širokého využitia mínerskej práce v období obrany Sv. Kríža, kóty 639, Dobrej Nivy atď. Keď brigáda 26. X. prešla do tyla nepriateľa, mala so sebou len 10 kg výbušnín a niekoľko elektrických zapaľovačov. Práve táto výbušnina bola použitá 23. XII. 1944 na železnici pri Starej Kremničke (s rozbuškou — krúžkovou poistkou), kde boli zničené dva vojenské vlaky. Keď bola zorganizovaná prvá základňa tábora, od 10. XI. 1944 velenie brigády žiadalo v Štábe partizánskeho hnutia výbušniny a strelivo. Za celé obdobie pobytu v tyle brigáda nedostala ani gram výbušniny, hoci ju veľmi potrebovala. Jeden oddiel brigády našiel nemecký sklad s 250 kg výbušniny tesne pred ústupom Nemcov z tohto priestoru. Táto výbušnina bola použitá na zhotovenie protipechotných nástražných mín uložených na trase odchodu nemeckých vojsk. Pre nedostatok výbušnín brigáda väčšinou robila diverzie vo forme nástrah proti prieskumovým skupinám a automobilovej doprave nepriateľa.

Čelkový výsledok bojovej činnosti brigády v tyle nepriateľa od 8. VIII. 1944 do 1. IV. 1945

Diverznou činnosťou i v bojoch s nemeckými fašistickými okupantmi boli nepriateľovi spôsobené tieto škody: zostrelené dve lietadlá, zničené štyri rušne, 51 vagónov, štyri tanky, 68 aut, štyri motocykle; zničené dve telefónne a jedna

² Nečitateľné miesto.

³ V exemplári zprávy, ktorý sme mali k dispozícii, chýba 6 strán textu.

1070 železničná stanica; zabitých vyše 2200 hitlerovcov a vyhodенý železobetónový cestný most. Nepriateľovi sme ukoristili: 21 lietadiel, 7 skladov potravín a šatstva, štyri práporové mínomety, vyše 300 guľometov, vyše 3000 pušiek, jedna vysielacia a prerušilo sa vedenie o vysokom napätí, zásobujúce vojenský závod na výrobu obuvi v Novákoch.

Straty brigády: zabitých 62 ľudí, ranených 365 ľudí. So sovietskou armádou sa spojilo 5 oddielov o celkovom počte 378 ľudí. Dva oddiely ešte nevyšli z tyla a brigáda nemá o nich zprávy.

Pri rozpustení brigády kapitána Nálepku zaradení:

1. do 239. AZSP	— 47 ľudí
2. do českoslov. armády	— 97 „
3. na špec. veliteľstvo	— 83 „
4. do nemocnice	— 13 „
5. podľa inštr. ŠPH	— 8 „
6. domov	— 35 „
7. zadržaných pre práce v četníctve	— 84 „
8. do ŠPH	— 13 „

Odovzdané zbrane:

1. guľometov	24 kusov
2. samopalov	30 „
3. pušiek	161 „
4. pištolí	2 „
5. nábojov	6654 „

Veliteľ partizánskej brigády kapitána Nálepku
(Sečanský)

Komisár brigády (Šagát)

AÚDS ÚV KSU Kijev. Fond 126, op. 1, a. j. 1/1—39. Strojopisný priepis. (Z ruštiny preložili JŠ a TS.)*

1945 [jeseň]¹ Bratislava. — Zo spomienky M. Poláka na prípravu povstania v armáde.

[...]

Najviac starostí dalo usmerňovanie rôznych skupín vojakov, dôstojníkov a občianskych buniek. Práca to bola ťažká a nezdarila sa plne ani do začiatku povstania. Veď nebolo možnosti s každým hovoriť, nebolo snadno presvedčiť, že hovoríte z príkazu toho pravého vedenia. Buniiek a skupín bola taká úroda, že sa

¹ Datované len približne s ohľadom na skutočnosť, že publikácia, odkiaľ Polákovu spomienku preberáme, vyšla v decembri roku 1945. Brožúru „Demokracia v ilegalite a v povstaní“ vydal ústredný sekretariát Demokratickej strany a obsahuje celkom 9 príspevkov, ktoré napísali Lettrich, Šrobár, Ursíny, Lichner, Ferjenčík a ďalší.

Z príspevku M. Poláka, nazvaného „Z príprav Slovenského národného povstania“ sme vynechali celé prvé štyri strany tlačeneho textu, ktoré sú len všeobecným úvodom k vlastnému faktografickému opisu udalostí.